

*Uljanovid. Vasakult: Niina, Mihhail, Serafim,
Ljubov, Vassa, Olga. (Kristiina Pauneli erakogu)*

— 1. peatükk —

Uljanovid

Mine Jumala rahus ... Mine Jumala rahus! Petseri linna piiride poole kõmpiv meesterahvas puhises pahuralt nina alla. Tema selja taha jäid kloostri müürid.

Mine Jumala rahus ... Ärritunud mees lennutas ettejäänud kivikese kinganinaga maanteekraavi.

Mida teab üks munk abielust! ajas uus mõte tema tuju veel enam turri.

Ei oleks pidanud ehk talle üldse midagi rääkimagi, oli mees enda peale vihane. Seepeale ohkas ta sügavalt ja tegi ristimärgi kurjade mõtete eemale peletamiseks.

Mine rahus! Kõik saab olema nii, nagu sa soovid! oli öelnud preester. *Või tema teab?!*

Preester võis ehk teadagi. Oli ju selliseidki vaimulikke, kes teadsid. Võisid inimesega esimest korda kohtudeski näha temast läbi, näha tema endist elu, rääkimata tehtud pattudest ja sellest, mis mõlgub rikutud meeles. Aga see tegelane? Selles võis kahelda. Selles pidigi kahtlema, sest endised ajad olid möödas ja maailm ei olnud enam endine ega elanud selles auväärseid vaimulikke kangelasi nagu vanasti. Selliseid, kes

võisid öelda, kas inimesel tasub midagi tahta või mitte. Ja mis seal tahtmisest rääkida. Soovida ja unistadagi oleks mõnda asja kahjulik!

Noormees Serafim mõtles nukrusega, et tema enda soovidega ei läinud kuidagi kokku papa tahe panna poeg abielukütkeisse. „Kaua sa lollitad!“ oli isa olnud lausa kuri. „Ljuba ootab juba ammu su kosjaviina ja meil on isa Matveiga kõik räägitud. Jah, ma olen nõus, et Ljuba ei ole kihelkonna kõige ilusam neid, aga ta on noor ja hea tervisega ning võib sulle hulga lapsi ilmale tuua, ja see ei ole vähetähtis. Sa oled juba kolmkümmend kolm. Kolmkümmend kolm! Natuke veel ja sa saad vanapoisi sildi külge. Mõtle selle peale!“ Jah ... Noormeheks ta tegelikult ei kvalifitseerunud enam eriti küll.

Või ei ole kihelkonna kauneim? Need isa sõnad ajasid ühtviisi nii naerma kui nutma. Mitte kõige kaunim! Ta on ju maakonna koledaim! Äkki veel terve riigi kõige jubedam! Linnaserva suunas kõndivale mehele meenus tahtmatult tsirkus, kus raha eest näidati ebardlikke inimesi. Ta tegi veel kord ristimärgi ja pahandas endaga, sest oli mõttes olnud väga kuri oma isa ja koguni vaimuliku peale, ent tal ei olnud tõesti mitte üldse soovi heita ühte naisterahvaga, kelle õlad olid laiemad kui puusad, hääl madal nagu kirikukoori kõige sügavamal bassil ja käed suured nagu leivalabidad. Serafim ei tahtnud selle peale mõeldagi, tegelikult. Nii oli lihtsam.

Ta kõndis selliseid mõtteid enda peast eemale peletades linna serva ja märkas juba eemalt linna piiride taha jõudnud naist. Suvepäev ei olnud veel kaugeltki lõppenud ja selle valguses joonistus selgelt välja kena, graatsiline figuur, mis mehe

tähelepanu köitis. Serafim hurjutas ennast ja üritas tähelepanu viia mujale, kas või viljapõldudele, ent see ei õnnestunud. Ta ei olnud endaga rahul, sest just pihilt tulnuna oleks ta pidanud jälgima iseennast rohkem kui ... kui ... näiteks mõnel neljapäeval, mis ei olnud ei paastupäev ega muidu kirikupüha.

See on kena naine. Papitiitar ei saa näolegi ... mõtles Serafim. *Sa oled räpane elajas, Serafim! Issand heitku armu mu peale! ... Aga tal on kindlasti hea iseloom. Sellise kõnnakuga ei või olla sant iseloom. See on ju selge! Issand halastagu! Serafim!* Patused ja kurjad mõtted lendlesid mehe peas sinna ja tänna ning ta üritas neid kuidagi ohjeldada. See ülesanne ei olnud kergete killast. Kergemaks ei teinud olukorda ka asjaolu, et Serafimi samm oli pikem kui tundmatul neiul. Kõndimise tempot aeglustada ei soovinud mees aga juba ainuüksi oma meheliku uhkuse tõttu.

Ei läinud väga kaua aega, kui graatsiline noor daam võis kuulda enda selja taga kostvaid samme. Need lähenesid. Tulijaid oli üks – seda suutis ta kuulmise järgi eristada. Ta oli hirmul. Sinna ei saanud parata, kuigi õhtu oli päikeseline ja igati kena. Sammud lähenesid. See ei olnud kena. See ei olnud üldse kena. Noor daam oleks tahtnud heita pilku selja taha, nägemaks, kes tema järel käib ja kas ta kujutab endast ohtu, aga seda takistas uhkus. Ta lõi selja sirgeks ja hoidis pea püsti, pidades parema käega kinni õlakotist ja hoides vasaku käe valmis kaitseks.

Küllap selja tagant tulija nägi, kui naine kotist kinni hakkas hoidma, ja oli kuulda, et sammud võeti tee teise, vasakusse serva. See oli imelik. Õigemini oli see julgustav,

sest neiu mõistis – selja tagant lähenev tegelane ei kavatse teda rünnata. Vähemalt mitte ootamatult.

Tulija jõudis neiuiga kohakuti ja nüüd ei pidanud naisterahvas enam vastu. Ta pööras pea vasakule ja nende pilgud said kokku.

Ta vist ei ole ohtlik, mõtles noor daam.

Kui kena ta on! mõtles mees. Ta ei ole kindlasti Petserist. Tartust? Või koguni Tallinnast?

Nad polnud kõndinud kõrvuti rohkem kui pool minutit, kui Serafim pidas vajalikuks küsida eesti keeles, mis ei olnud sugugi tema eelistus:

„Kuhu te õhtuks suundute?“

Neiu ei vastanud midagi.

„Vabandage! Ma ei taha olla pealetükkiv, aga varsti on öö ja mis te siis teete?“ küsis Serafim oma tugeva vene aktsendiga eesti keeles.

Preili viskas korraks hämmastunud ja vihase pilgu küsija suunas ja vastas nipsakalt, julgust saanuna ja pead veel enam selga visates:

„*Lassen Sie mich in Ruhe! Das geht Sie nichts an!*“ Seda ta julges, sest mehe hääl ja sõnad ei võinud kuidagi kuuluda pahatahtlikule inimesele. Hoolimata nahaalsest küsimusest. Ta tahtis oma võõrkeelega võõrale koha kätte näidata – see preili siin ei ole suu peale kukkunud ja mingisugune provintslane hoidku eemale.

„Oi, palun vabandust ...“, vastas Serafim eesti keeles. „Ma ei mõelnud oma küsimust nii ... Ma pidasin silmas – kas teil on pikk tee ees?“

„Nii pikk kui vaja,“ vastas küsitu, tundes ometigi nüüd head meelt seltskonna ja mehe huvi üle. Sellegi üle, et mees võõras keeles öeldust aru sai. Mingi lumpen ta seega olla ei võinud.

„Teil on vist siin kusagil sugulased või tuttavad? Ma kindlasti tunnen neid. Elan siin juba üle kümne aasta!“

„Mida te pärite? Kas olete kohalik konstaabel? Või lihtsalt lobamokk, kellele liiga palju pärida meeldib?“ nähvas näitsik.

„Ei see ega teine. Mina olen ikoonimaalija.“

See oli küll ootamatu. Naisterahvas ei osanud midagi öelda ja tema silmist paistis kohmetus, millest oleks võinud hea tahtmise juures välja lugeda ka vabanduse oma kibeda keele pärast.

„Teie vist ei tea, mida see tähendab?“ küsis Serafim pärast väikest vaikushetke.

„No ju sellel midagi värvide ja pintslitega pistmist on,“ jätkas neiu endalegi hämminguks salvaval toonil. „Kus teie barett ja palett on? Ja piip? Igal korralikul kunstnikul peavad need ju olema olema.“

„Kui mul need ka oleks, siis ei kannaks ma ju neid praegu,“ üritas Serafim neiu teravmeelitsemist naljaks pöörata.

„No ja mis siis ühel ikoonimaalijal on?“

„Te tulete Petserist. Käisite kindlasti kloostri ja sealsetes kirikutes? Siis nägite ka ikoone. Ikoonimaalijal on anne ja usk. Kutsumus ja tahe.“

„Ja teil on need kõik olemas?“

„Ma arvan küll. Muidu ma ei oleks kõik need aastad sellega tegelenud.“

„Kas mungad maksavad ka head palka? Nad pidid ise rahas suplema.“

„Kuskohast te sellist juttu olete kuulnud?“

„Kõik ju räägivad.“

„Kes kõik?“

„Kõik.“

„Kas teil oli Petseris võimalik kõigiga rääkida?“

Neiu viskas pea selga, sest ta ei soovinud sellele küsimusele vastata. Serafimil oli tugev soov astuda vaidlusse, ent ta hoidis end tagasi, et mitte äsja alanud tutvust kohe lõpetada.

„Nii nagu kunstnikul ei pruugi olla baretti ja piipu, ei pea paika ka kõik, mida keegi arvab või koguni räägib. Ma kinnitan teile, et rahas suplemisest on kloostriis asi kaugel. Õnneks on neil setukesed, kes oma raha sinna viivad, sealt ikoone ja küünlaid ostavad ja talitusi tellivad. Aga kloostriil on oma majapidamine ka, muidugi. Varem, kui keisririigi all elati, siis käis kloostriisse palju rahvast, nüüd enam mitte.“

„Ahah!“ vastas preili ninakalt ja jätkas kõndi. „Kõik“, kellega ta munkade teemal oli rääkinud, oli üks nende kolleeg, kes väitis end olevat asjaga kursis ja vabatahtlikult kogu grupile giidiks oli hakanud.

„Aga ikkagi. Te kõnnite nii sihikindlalt, et teate, kuhu lähete. Niimoodi minnes olete juba keskööks Vastseliinas. Sinna te ilmelt olete minemas, sest ma ei tea, et kusagil vahepealsetes taludes sellist linnapreilit oodata oleks.“

Neiu vaatas nüüd Serafimile väheke tõsisemalt otsa, sest tollel oli õigus. Ta ei teadnud, kuhu läheb.

„Kas te olete eksinud?“ uuris Serafim edasi. Preili ei soovinud võhivõõrale oma muret kurta, kuid ei teadnud tõesti, kuhu minna. Seepärast ta lihtsalt kõndis kuhugi. Praegu mõtles ta, et oleks võinud oodata Petseris hommi-
kut ja esimest rongi või bussi Tartusse, ent alles hiljaaegu oli see mõte tundunud talle ebameeldivana, sest Petseri oli hoopis teistsugune linnake kui see, millega tema harjunud oli. Inimeste näod olid võõrad ja hirmutavadki. Nende kombed võisid tuttavad olla, sest „vene usku“ inimesi oli kodukohaski, aga need siin olid ka kommete poolest kuidagi hoopis teistsugused. Sellele ei osanud nimegi anda, nii teistmoodi näis kõik siinsete inimestega seonduv. Igas korralikus, endast lugupidavas linnas oli ju võõrastemaja, ent just Petseris seda enam ei olnud, ja nädalapäevad tagasi toimunud kahjutule jälgi oli linn täis. See meesterahvas aga erines jällegi kõigist neist, keda ta Petseris oli kohanud, ja ka kodukandis ei olnud selliseid leidunud. Igatahes oli ta usaldusväärne. Kui mitte päris usaldusväärne, siis igatahes heade maneeridega.

„Ma tulin koos õpetajate seminariga ekskursionile ja jäin seltskonnast maha. Ma ei tea, kuidas nad võisid mind unustada!? Ja ühtegi rongi enam ei lähe ja linna ei ole võimalik öömajale jääda ...“

„Mis teie nimi on?“ päris korraga mees.

„Kas jalanumbrit ja kehakaalu tahate ka teada saada?“

„Ei, seda ei ole vaja,“ naeris mees, saades aru, et tema küsimus on ehk olnud pisut kohatu, aga päris kindel ta ei võinud selles olla.

„Mina olen Serafim Mihhailovitš. Ja teie?“

„Mina olen siis ... Petrovna.“

„Peetri tütar?“ Neiu noogutas. „No nüüd oleme küll juba tüki maad selle asjaga edasi jõudnud!“ muigas Serafim. „Aga isa andis teile ju eesnime ka?“

„Kaks kogunisti.“

„Meil ei ole see kombeks.“

„Aga ega ta „teie“ käest ei küsinud kah!“ See noor daam oskas tõesti enda eest seista.

„Ja millised nimed teie auväärne papa Peeter oma kaunile tütrele pani?“

Neiu õhetas näost, sest meelituste suhtes ei ole ju keegi õrnema soo esindaja ükskõikne.

„Silvia-Mercedes.“

See oli küll kummaline nimi, pidi Serafim tõdema, ent jättis targu ütlemata. „Teie isa on laia silmaringiga inimene?“

„Ta on koolijuhataja.“

„Siis on kindlasti. Aga üks asi on veel vastuseta. Kuhu te lähete? Seda, et te õnnetul kombel olete oma seltsilistest maha jäänud, ma juba tean.“

„Kuhu jalad viivad, sinna lähen.“

„Aga te ei saa ju vastu ööd niiviisi teadmatusse minna.“

„Nagu näha – võin ma seda vägagi hästi,“ vastas Silvia-Mercedeseks nimetatud mitte nii väga nipsakalt. Pigem lootusega, et ehk on olukorrale uue tuttava abil mõni lahendus.

„Ma ei saa lasta teil niiviisi öösse kaduda!“ teatas Serafim otsusekindlalt. „Järgmise teekäänaku taga on minu kodu. Õigemini, minu vanemate elamine. Ma kutsun teid meie juurde puhkama. Ruumi meil jätkub,“ ja Serafim vaatas naisele

Serafim oma kodutalu ees (1938).

kutsuvalt otsa. See ei osanud kosta midagi ja aeglustas vaid sammu.

„Ärge kartke! Minu isa on samuti ikoonimaalija ja ema on suurepärane perenaine. Isa juhatab remonditöid kah. On siis väiksem ülemus. Ja külalisi käib meil alatasa. Hommikul aga saadan ma teid rongi või autobussi peale. Ja kas teate! Mina olen samuti seminarist. Ainult minu seminar on siinsamas Petseris. Ma olen praktiliselt kõik eksamid sooritanud.“

„Mis selles teie seminaris tehakse?“

„Õpitakse teoloogiat. Ma tahan preestriks saada.“

Silvia jätkas teed aeglasel sammul. Oma mõtteis oli ta tegelikult ettepanekuga öömajale jääda juba nõustunud, ent ta soovis veel veidi küpsetada aeglasel tulel üht mehesüdant, mis tema pärast oli juba kergelt suitsema hakanud.

Selline mäng Silviale meeldis. Miks ei oleks võinud üks tulevane vaimulik lasta oma südant praadida – las õpib elu tundma ja inimtunnetest jutlust pidama. See mõte pani Silvia-Mercedese muigama ja ta ei püüdnudki seda varjata. Tema salapärane naeratus ja muie panid meesterahvad mängus, kus Silvia kehtestas reeglid, kummalisse olukorda. Ta oli seda ennegi mänginud nendega, kes talle korda läksid. Ka siin, Petserimaal, oli nüüd üks ullike leidunud, kellele võis nagu vasikale lõa kaela visata ja sundida teda enda järel käima. See meelelahutus oli mõnda aega huvitav, kuni tüütas ära ja leidus uus austaja. Ega neid nüüd palju ka olnud. Ja kõik need ära tüüdanud olid jäänud minevikku ...

Nagu tellitult kõlas selle mõtte peale küsimus: „Mitu kevadet teil on?“

„Mis mõttes – kevadet?“

„Mitmes kevad see teile oli?“

„Kui vana ma olen?“

„Jah!“

„Aga see ei ole ju viisakas küsimus!“

„Seda ei ole viisakas küsida seitsmekümne- või kaheksakümneaastase moori käest, küll aga võib teiesuguselt kaunilt neiult.“

„Mul on, nagu te ütlete, kakskümmend üks kevadet seljataga,“ vastas „kaunis neiu“ meelitatult.

„Aga minul juba kolmkümmend kolm!“ teatas Serafim mõningase nukrusega hääles.

„Ja olete vanapoiss? Elate vanematega?“

Serafim muigas mõrult ja vabandavalt: „Ei ole leidunud head pruudikandidaati.“

„Ega need peagi leiduma. Neid peab ise otsima. Kui ise ei otsi, siis ei leia ka.“

See oli öeldud sellise tooniga, et Serafim isegi pahandas veidi, aga välja näidata ei tahtnud. Vaikides läksid nad käänakuni ja alanud metsatuka taga oligi maja. Üsna kena selline. Silvia ei teadnud, mida edasi teha, ent härra, kes õues pingi peal istus, ei lasknud tekkinud hetkel pikalt kesta. Ta vaatas silmi kissitades aiaväravale lähenevaid teekäijaid ja kraaksatas:

„Сима! Это ты?“¹

„Я папа, я!“²

„Нуу ... Голос твой, значит должен быть ты. И кого ты в наш дом привел?“³

„Isa! See on Silvia-Mercedes. Ta on hädas. Laseme tal ööd meil olla. *Гость в доме, ангел в доме.*“⁴

Pöördudes Silvia poole, lisas ta: „Lubage tutvustada! Mihhail Petrovitš! Minu auväärne isa.“ Silvia tegi kombekohase kniksu ja võttis vastu vanahärra pakutud terekäe.

„Эстонка?“⁵ küsis vanamees pojalt.

„Эстонка.“⁶

¹ Sima! Oled see sina?

² Mina, isa, mina!

³ Noo... Hääl on sinu, järelikult pead see sina olema. Ja kelle sa meie majja tõi?

⁴ Külaline majas, ingel majas.

⁵ Eestlanna?

⁶ Eestlanna.

„Откуда она?“¹

Seda ei olnud Serafim veel jõudnud välja pinnidagi:
„Vabandage! Kuskohast te pärit olete?“

„Mina olen Saaremaalt.“

„Siis te vene keelt ei räägi?“ küsis vanahärra neiult.

„Kahjuks mitte eriti.“

„Kuidas te siis meie Serafimi ette sattusite?“ küsis vanahärra vigases eesti keeles. „Ma saan aru küll, kui rääkige eesti keel.“ Ja Silvia pidi veel kord andma seletust oma olukorrast ja päeva juhtumistest.

„Ega siis midagi. Serafimil on õigus – ei saa te kuhugi minna enne homset. Astuge sisse meie madalasse tarre. Sima! Juhata külaline edasi.“

Serafim, kes oli pea kogu selle aja ainiti oma uut tuttavat silmitsenud, jälginud ja kuulanud, tegi mõne kiirema sammu välisukse ni ja avas selle, tehes teise käega galantse žesti Silviat sisse kutsudes.

Köögis askeldanud uudishimulik pereema Vassilissa, keda suupärasemalt Vassaks kutsuti, oli muidugi juba kuulanud kõnelust ukse tagant ja näinud ka, kuidas poeg kellegi võõraga hoovi astub.

„Tere!“ tegi Silvia viisaka kniksu ja kummarduse.

„Tere, tere!“ vastas perenaine käsi rätikusse kuivaks pühkides ja terekätt ulatades.

„Meil on ööseks külaline!“ teatas tuppa astunud vana-mees. „Siin on Vassa, meie *хозяюшка*.“²

¹ Kust ta tuleb?

² Perenaine.